

O‘ZBEKISTONDA QISHLOQ, O‘RMON VA BALIQCHILIK XO‘JALIGI
MAHSULOTLARI HAJMINING HUDUDIY DINAMIKASI VA O‘SISH SUR‘ATLARI
TAHLILI

O‘rinboyev Ulug‘bek Otabekovich

Ma‘mun universiteti Iqtisodiyot kafedrasida o‘qituvchisi E-mail: uurinboyev@mamunedu.uz

Niyozmetov Doniyor Rejabbayevich

Ma‘mun universiteti “Iqtisodiyot” kafedrasida dots.v.v E-mail: niyozmetov_doniyor@mamunedu.uz

Yakubov Sanatbek Ravshanbekovich

*Ma‘mun universiteti “Iqtisodiyot” kafedrasida katta o‘qituvchisi E-mail:
yakubov_sanatbek@mamunedu.uz*

Annotatsiya: Ushbu maqolada qishloq, o‘rmon va baliqchilik xo‘jaligi mahsulotlari hamda xizmatlari hajmi, tarmoq tarkibi, hududlar kesimidagi ishlab chiqarish ko‘rsatkichlari va o‘shish sur‘atlari tahlil qilinadi. Maqolada ushbu ko‘rsatkichlar hududiy ishlab chiqarish salohiyati, tarmoq tarkibi va qishloq xo‘jaligi o‘shishining manbalari nuqtayi nazaridan tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar. qishloq xo‘jaligi, o‘rmon xo‘jaligi, baliqchilik, hududiy tahlil, o‘shish sur‘ati, dehqonchilik, chorvachilik.

KIRISH

Qishloq, o‘rmon va baliqchilik xo‘jaligi mamlakat iqtisodiyotida oziq-ovqat xavfsizligi, xomashyo ta‘minoti, hududiy bandlik, qishloq aholisi daromadlari hamda ichki iste‘mol bozori barqarorligini ta‘minlovchi strategik tarmoqlardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, O‘zbekiston sharoitida ushbu sohaning iqtisodiy ahamiyati yuqori bo‘lib, qishloq hududlarida bandlik, tomorqa xo‘jaliklari, fermer xo‘jaliklari, chorvachilik va dehqonchilik faoliyati aholining muhim daromad manbalaridan biri sifatida shakllangan.

2026-yil yanvar–mart oylarida O‘zbekiston Respublikasida qishloq, o‘rmon va baliqchilik xo‘jaligi mahsulot hamda xizmatlarining umumiy hajmi 63 384,3 mlrd so‘mni tashkil etdi. Mazkur hajm tarkibida dehqonchilik va chorvachilik, ovchilik hamda ushbu sohalarida ko‘rsatilgan xizmatlar 59 780,7 mlrd so‘m, o‘rmon xo‘jaligi 3 063,5 mlrd so‘m, baliqchilik xo‘jaligi esa 540,1 mlrd so‘mni tashkil qilgan. Umumiy o‘shish sur‘ati 2025-yilning mos davriga nisbatan 105,1 foiz bo‘lgan.

Bu ko‘rsatkichlar qishloq xo‘jaligi sektorining umumiy ishlab chiqarish hajmida dehqonchilik va chorvachilik faoliyati asosiy ulushni egallashini ko‘rsatadi. O‘rmon xo‘jaligi va baliqchilik tarmoqlari hajm jihatdan nisbatan kichik bo‘lsa-da, ular qishloq xo‘jaligi ekotizimining muhim tarkibiy qismlari hisoblanadi. Hisobotda keltirilgan tarmoq o‘shish sur‘atlari ham sohalar kesimida farqlanishni ko‘rsatadi: jami sohada o‘shish 105,1 foiz, dehqonchilik va chorvachilik, ovchilik hamda ushbu sohalarida ko‘rsatilgan xizmatlarda 105,2 foiz, o‘rmon xo‘jaligida 104,3 foiz, baliqchilik xo‘jaligida esa 106,1 foizni tashkil etgan.

Hududlar kesimida esa qishloq, o‘rmon va baliqchilik xo‘jaligi mahsulotlari hajmi va o‘shish sur‘atlari bir xil emas. 2026-yil yanvar–mart oylarida eng katta hajm Samarqand viloyatida 8 126,7 mlrd so‘m, Toshkent viloyatida 7 396,8 mlrd so‘m, Buxoro viloyatida 5

820,1 mlrd so‘m, Qashqadaryo viloyatida 5 273,8 mlrd so‘m hamda Andijon viloyatida 5 236,1 mlrd so‘m darajasida qayd etilgan. Eng yuqori o‘shish sur‘atlari esa Surxondaryo viloyatida 109,7 foiz, Sirdaryo viloyatida 107,8 foiz, Buxoro viloyatida 106,0 foiz, Andijon viloyatida 105,7 foiz va Navoiy viloyatida 105,4 foiz bo‘lgan.

Mazkur maqolaning dolzarbligi shundaki, qishloq xo‘jaligi sohasining umumiy o‘shishi hududlar bo‘yicha bir xil taqsimlanmagan. Ayrim hududlar hajm bo‘yicha yetakchi bo‘lsa, ayrim hududlar o‘shish sur‘ati bo‘yicha yuqori natija ko‘rsatmoqda. Shuning uchun qishloq, o‘rmon va baliqchilik xo‘jaligi rivojlanishini faqat umumiy hajm orqali emas, balki tarmoq tarkibi, hududiy ulushlar, o‘shish sur‘atlari va mahsulot yetishtirish tuzilmasi orqali kompleks tahlil qilish zarur.

Tadqiqotda statistik-deskriptiv tahlil usuli qo‘llanildi. Ushbu usul yordamida qishloq, o‘rmon va baliqchilik xo‘jaligi mahsulot hamda xizmatlarining umumiy hajmi, tarmoq tarkibi va o‘shish sur‘atlari tavsiflandi. Strukturaviy tahlil usuli orqali umumiy hajmda dehqonchilik va chorvachilik, ovchilik hamda ushbu sohalarda ko‘rsatilgan xizmatlar, o‘rmon xo‘jaligi va baliqchilik xo‘jaligining nisbiy o‘rni baholandi. Hududiy taqqoslash usuli qo‘llanildi.

Asosiy qism. 2026-yil yanvar–mart oylarida O‘zbekiston Respublikasida qishloq, o‘rmon va baliqchilik xo‘jaligi mahsulot hamda xizmatlarining umumiy hajmi 63 384,3 mlrd so‘mni tashkil etdi. Shundan 59 780,7 mlrd so‘m dehqonchilik va chorvachilik, ovchilik hamda ushbu sohalarda ko‘rsatilgan xizmatlar hissasiga, 3 063,5 mlrd so‘m o‘rmon xo‘jaligiga, 540,1 mlrd so‘m esa baliqchilik xo‘jaligiga to‘g‘ri kelgan.

1-jadval. Qishloq, o‘rmon va baliqchilik xo‘jaligi mahsulot hamda xizmatlari tarkibi.(2026-yil yanvar–mart)

Tarmoq	Hajmi, mlrd so‘m	Umumiy ulushi, %	hajmdagi O‘shish sur‘ati, %
Dehqonchilik va chorvachilik, ovchilik va ushbu sohalarda ko‘rsatilgan xizmatlar	59 780,7	94,3	105,2
O‘rmon xo‘jaligi	3 063,5	4,8	104,3
Baliqchilik xo‘jaligi	540,1	0,9	106,1
Jami qishloq, o‘rmon va baliqchilik xo‘jaligi	63 384,3	100,0	105,1

Grafikdan ko‘rinadiki, qishloq, o‘rmon va baliqchilik xo‘jaligi umumiy hajmining mutlaq asosiy qismi dehqonchilik va chorvachilik, ovchilik hamda ushbu sohalarda ko‘rsatilgan xizmatlar hissasiga to‘g‘ri kelmoqda. O‘rmon xo‘jaligi va baliqchilik hajman nisbatan kichik ulushga ega. Biroq baliqchilik xo‘jaligida o‘shish sur‘ati 106,1 foiz bo‘lib, umumiy soha o‘shishidan biroz yuqori ekani ushbu yo‘nalishda nisbatan faol dinamika mavjudligini ko‘rsatadi.

Hududlar bo‘yicha tahlil qilinganda, 2026-yil yanvar–mart oylarida eng yuqori hajm Samarqand viloyatida qayd etilgan — 8 126,7 mlrd so‘m. Keyingi o‘rinlarda Toshkent viloyati 7 396,8 mlrd so‘m, Buxoro viloyati 5 820,1 mlrd so‘m, Qashqadaryo viloyati 5 273,8 mlrd so‘m va Andijon viloyati 5 236,1 mlrd so‘m bilan ajralib turadi.

2026-yil yanvar–mart oylarida qishloq, o‘rmon va baliqchilik xo‘jaligi mahsulotlari hamda xizmatlari bo‘yicha eng yuqori o‘shish Surxondaryo viloyatida 109,7 foiz, Sirdaryo viloyatida 107,8 foiz, Buxoro viloyatida 106,0 foiz, Andijon viloyatida 105,7 foiz va Navoiy

viloyatida 105,4 foiz darajasida qayd etilgan. Nisbatan past o'sish sur'atlari Qoraqalpog'iston Respublikasi va Toshkent viloyatida 102,4 foiz, Jizzax viloyatida 104,2 foiz, Farg'ona viloyatida 104,4 foiz va Namangan viloyatida 104,6 foiz bo'lgan.

Jadval 4. Qishloq xo'jaligi mahsulotlari yetishtirish tarkibi (2026-yil yanvar–mart)

Mahsulot turi	Hajmi, mlrd so'm	O'sish sur'ati, %	Qishloq xo'jaligi mahsulotlaridagi ulushi, %
Dehqonchilik mahsulotlari	3 867,5	127,4	6,6
Chorvachilik mahsulotlari	54 584,3	103,3	93,4
Jami qishloq xo'jaligi mahsulotlari	58 451,8	104,8	100,0

Bu natijalar 2026-yilning birinchi choragida qishloq xo'jaligi mahsulotlari qiymatida chorvachilik mahsulotlari mutlaq ustunlik qilganini ko'rsatadi. Dehqonchilik mahsulotlari ulushi nisbatan kichik bo'lsa-da, uning o'sish sur'ati 127,4 foiz bo'lib, chorvachilik mahsulotlari o'sishidan ancha yuqori. Bu mavsumiy omillar, erta sabzavot yetishtirish, issiqxona mahsulotlari yoki ayrim hududlarda dehqonchilik faoliyatining faollashuvi bilan bog'liq bo'lishi mumkin.

Tadqiqot natijalari O'zbekistonda 2026-yil yanvar–mart oylarida qishloq, o'rmon va baliqchilik xo'jaligi umumiy hajmi barqaror o'sish tendensiyasiga ega bo'lganini ko'rsatadi. Umumiy hajm 63 384,3 mlrd so'mni tashkil etib, o'sish sur'ati 105,1 foizga teng bo'lgan. Bu qishloq xo'jaligi, o'rmon xo'jaligi va baliqchilik sektorlarida 2025-yilning mos davriga nisbatan real iqtisodiy faollik oshganini ko'rsatadi.

Tarmoq tarkibi nuqtayi nazaridan, umumiy hajmning 94,3 foizi dehqonchilik va chorvachilik, ovchilik hamda ushbu sohalarda ko'rsatilgan xizmatlarga to'g'ri kelgani qishloq xo'jaligining asosiy og'irlik markazi aynan shu yo'nalishlarda ekanini bildiradi. O'rmon xo'jaligi 4,8 foiz, baliqchilik xo'jaligi esa 0,9 foiz ulushga ega. Hajm jihatdan baliqchilik kichik bo'lsa-da, uning 106,1 foizlik o'sish sur'ati nisbatan ijobiy dinamikani ko'rsatadi.

Hududiy tahlil esa ikki xil iqtisodiy holatni aniqlash imkonini beradi. Birinchi holat - hajm bo'yicha yetakchi hududlar. Samarqand va Toshkent viloyatlari eng yuqori ishlab chiqarish hajmiga ega. Bu hududlarda qishloq xo'jaligi infratuzilmasi, bozor sig'imi, chorvachilik va dehqonchilik imkoniyatlari kengroq bo'lishi mumkin. Ikkinchi holat - o'sish sur'ati bo'yicha yetakchi hududlar. Surxondaryo, Sirdaryo va Buxoro viloyatlari yuqori o'sish ko'rsatkichlari bilan ajralib turadi. Bu hududlarda ishlab chiqarishning kengayishi, ayrim mahsulot turlarida o'sish yoki bazaviy davr ko'rsatkichlarining nisbatan pastligi o'sish sur'atlariga ta'sir qilgan bo'lishi mumkin.

Toshkent viloyatining hajm bo'yicha yuqori, ammo o'sish sur'ati bo'yicha past natija qayd etgani alohida e'tiborga loyiq. Bu holat yuqori bazaviy hajmga ega hududlarda o'sish sur'atini keskin oshirish qiyinroq bo'lishi mumkinligini ko'rsatadi. Aksincha, Sirdaryo

viloyati hajm jihatdan kichik bo'lsa-da, o'sish sur'ati yuqori bo'lgan. Bu pastroq bazadan tez o'sish effekti mavjud bo'lishi ehtimolini bildiradi.

Qishloq xo'jaligi mahsulotlari tarkibida chorvachilik mahsulotlari 93,4 foiz ulushga ega bo'lgani birinchi chorak uchun muhim xususiyatdir. Dehqonchilik mahsulotlari hajmi 3 867,5 mlrd so'm bo'lib, ulushi kichik, ammo o'sish sur'ati 127,4 foizni tashkil etgan. Bu dehqonchilikda yuqori o'sish mavjudligini ko'rsatadi. Biroq qishloq xo'jaligi yil davomida kuchli mavsumiy xarakterga ega bo'lgani sababli birinchi chorakdagi ulushlar yil yakunidagi tarkibdan farq qilishi mumkin.

Umuman olganda, tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston qishloq, o'rmon va baliqchilik xo'jaligida 2026-yilning birinchi choragida o'sish barqaror, ammo hududlar bo'yicha notekis. Shu sababli qishloq xo'jaligi siyosatida hajmi katta hududlar uchun samaradorlik va mahsuldorlikni oshirish, o'sish sur'ati yuqori hududlar uchun esa infratuzilma, saqlash, qayta ishlash va bozorga chiqarish imkoniyatlarini kengaytirish muhim hisoblanadi.

Xulosa va tavsiyalar. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, 2026-yil yanvar–mart oylarida O'zbekiston Respublikasida qishloq, o'rmon va baliqchilik xo'jaligi mahsulot hamda xizmatlarining umumiy hajmi 63 384,3 mlrd so'mni tashkil etgan va 2025-yilning mos davriga nisbatan 105,1 foizga o'sgan. Ushbu hajmning 59 780,7 mlrd so'mi dehqonchilik va chorvachilik, ovchilik hamda ushbu sohalarda ko'rsatilgan xizmatlar hissasiga to'g'ri kelgan.

Tarmoq tarkibida dehqonchilik va chorvachilik yo'nalishlari mutlaq ustun mavqega ega. Umumiy hajmning taxminan 94,3 foizi ushbu yo'nalishlarga to'g'ri keladi. O'rmon xo'jaligi va baliqchilik xo'jaligi nisbatan kichik ulushga ega bo'lsa-da, baliqchilik xo'jaligida o'sish sur'ati umumiy ko'rsatkichdan yuqoriroq bo'lgani ushbu tarmoqda rivojlanish salohiyati mavjudligini ko'rsatadi.

Hududlar kesimida Samarqand va Toshkent viloyatlari mahsulot hamda xizmatlar hajmi bo'yicha yetakchi bo'lgan. Surxondaryo, Sirdaryo va Buxoro viloyatlari esa o'sish sur'atlari bo'yicha yuqori natija qayd etgan. Bu qishloq xo'jaligi rivojlanishida hajm va o'sish sur'ati bir xil hududlarda jamlanmaganini ko'rsatadi.

Qishloq xo'jaligi mahsulotlari yetishtirish tarkibida chorvachilik mahsulotlari 54 584,3 mlrd so'm bilan asosiy ulushni egallagan. Dehqonchilik mahsulotlari 3 867,5 mlrd so'm bo'lib, ulushi kichikroq bo'lsa-da, o'sish sur'ati 127,4 foizga yetgani mazkur yo'nalishda faol o'sish kuzatilayotganini bildiradi.

Umuman olganda, qishloq, o'rmon va baliqchilik xo'jaligi O'zbekiston iqtisodiyotida barqaror o'sayotgan tarmoq sifatida namoyon bo'lmoqda. Kelgusida soha samaradorligini oshirish uchun hududiy ixtisoslashuvni kuchaytirish, dehqon va tomorqa xo'jaliklarini qo'llab-quvvatlash, chorvachilikda mahsuldorlikni oshirish, baliqchilikni kengaytirish, saqlash va qayta ishlash infratuzilmasini rivojlantirish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

[1] O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. "O'zbekiston Respublikasida qishloq, o'rmon va baliqchilik xo'jaligi. 2026-yil yanvar–mart oylariga oid dastlabki

ma'lumot." Press-reliz, 2026-yil 30-aprel. <https://stat.uz/uz/matbuot-markazi/qo-mita-yangiliklar/68035-o-zbekiston-respublikasining-qishloq-o-rmon-va-baliq-xo-jaligi-2022-yil-2>

[2] O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. Qishloq, o'rmon va baliqchilik xo'jaligi bo'yicha uslubiy tushuntirishlar. Hisobotning IV bo'limi. <https://stat.uz/uz/matbuot-markazi/qo-mita-yangiliklar/68084-ishlo-rmon-va-bali-chilik-kh-zhaligi-5-1-foizga-sdi-2>

[3] O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini xo'jalik toifalari bo'yicha hisoblash va tahlil qilishga oid metodologik izohlar. Hisobotning IV bo'limi. https://stat.uz/img/news/ishlo-khzhaliqi-press-reliz-uzb_p17121

[4] Jabbarov, M., & Ruzmetova, G. N. (2025). O 'ZBEKISTONDA KLASSTER IQTISODIYOTI: INVESTITSİYALAR, EKSPORT VA SANOAT ISHLAB CHIQRISHINING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI (2022-2024-YILLAR KESIMIDA). MUHANDISLIK VA IQTISODIYOT, 3(12).

[5] Ravshanbekovich, Y. S. A. (2025). YAKKA TARTIBDAGI TADBIRKORLIKNI SOLIQQA TORTISHNING AMALDAGI MEXANIZMI TANQIDIY TAHLILI. Raqamli iqtisodiyot (Цифровая экономика), (13. I), 2016-2027.

[6] Niyozmetov, D., & Niyozmetov, D. Problems of Banks with Operations in the Securities Market and Ways to Overcome Them. Economic Development and Analysis, 2(10), 159-165.